Z vědeckého života

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE OECD FORUM 2013

Slavoj Czesaný, Vysoká škola ekonomická v Praze

Na programu mezinárodní konference Forum 2013 uspořádané Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj v květnu v Paříži, byla řada aktuálních ekonomických témat. Patřily k nim tematické okruhy, u nichž byly vysloveny následující základní otázky: Jaké trendy jsou evidovány a očekávány v budoucím makroekonomickém vývoji a jaká rizika jsou s nimi spjata? Jaké nastavení měnové a fiskální politiky se prosazovalo v minulém období a jaký charakter tvorby makroekonomických politik by měl být využit ve výhledovém období? Jaká je úloha malých a středních podniků? Jakou povahu má financování a hodnocení výkonnosti výzkumu?

Výběr témat souvisel zejména se současným zveřejněním jedné z nejvýznamnějších publikací OECD, kterou je Economic Outlook 2013/červen, jež obsahuje nejen analýzu ekonomického vývoje v uplynulém období, ale i krátkodobý výhled klíčových makroekonomických veličin, včetně posouzení rizikových situací. Tematický okruh makroekonomických politik patří již tradičně ke skladbě programu mezinárodních konferencí OECD Forum. Je tomu tak proto, že Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj je již dlouhodobě zaměřena na výzkum otázek měnové a fiskální politiky a pravidelně sestavuje doporučení pro tvorbu makroekonomických politik ve výhledovém období. Nejinak tomu bylo i tentokráte, kdy v situaci dvou po sobě jdoucích recesí a již střednědobě trvající dluhové krize, bylo obzvláště potřebné se k této mimořádné situaci vyjádřit z pozice instituce, jež sdružuje vyspělé a středně rozvinuté země světa. Úvodní slova k jednotlivým panelům byla přednesena vedoucími představiteli těch sekcí OECD, které jsou specializovány na příslušné věcné tematiky.

1. Makroekonomický vývoj

Po pěti krizových letech započatých v roce 2008 je globální ekonomika opět v poklesové fázi hospodářského cyklu. Pohled do historie hospodářského cyklu ukazuje, že nejde o schéma nové. Potvrzují to empirické poznatky o rychlém obnovení poklesové fáze hospodářského cyklu a o zdvojeném dnu recese, které byly evidovány v některých zemích v minulosti. Recese se vrací do eurozóny, americká ekonomika roste pomalejším

tempem, než se očekávalo, a zpomalení růstu výkonu ekonomiky se prosazuje v řadě středně rozvinutých zemí. Příčin této situace je více. Za hlavní determinující faktor lze považovat pokles důvěry v udržitelnost ekonomického růstu. K dalším faktorům patří úsilí k útlumu poskytovaných úvěrů ovlivňujících výši veřejného a soukromého zadlužení a v neposlední řadě jde o snahu vlády držet na uzdě veřejný dluh. Rovněž vysoká míra nezaměstnanosti negativně ovlivňuje důvěryhodnost institucionální sféry a v nemalé míře zatěžuje výdajovou stránku veřejných rozpočtů.

Růst HDP má v zemích OECD v roce 2013 zpomalit do blízkosti 1 %, ekonomický růst světové ekonomiky rovněž oslabí, ale má překonat hranici 3 %. K důsledkům bude patřit nárůst nevyužitého produkčního potenciálu v podobě zvýšení míry produkční mezery do výše 2,8 %. Přitom inflace se sníží na 1,5 % a míra nezaměstnanosti mírně vzroste na 8,1 %. Zpomalí rovněž růst světového obchodu na 3,6 %, což je druhý nejnižší růst evidovaný v posledních dvou dekadách.

Ke specifickým rysům makroekonomického vývoje v eurozóně v posledních letech patří nejen zvýšené prosazení recesních sil, ale i nárůst heterogenity ve výkonu ekonomik, doprovázených pokračováním růstu míry nezaměstnanosti. Půjde o velkou výzvu pro tvůrce politiky zaměstnanosti, jak nejdříve pozastavit růst míry nezaměstnanosti a později zvrátit dosavadní vývoj na trhu práce. K evidovaným trendům patří též zvětšení rizik mezi slabě kapitalizovanými bankami a potřebami splácet nadměrné zadlužení vládního sektoru. Vzhledem k tomu, že klíčovou roli ve skupině vyspělých zemí zaujímá USA a Německo, je v dalším textu věnována zvýšená pozornost výsledkům analýzy silných a slabých stránek makroekonomického vývoje těchto zemí, pozornost je věnována i makroekonomickému vývoji v ČR.

Makroekonomický vývoj v SRN

Silnou stránkou ekonomiky Německa byl průměrný ekonomický růst, který ve sledovaném období let 2010–2012 činil 2,6 %. Přispělo k němu zejména podstatné navýšení vývozu nad dovozem, přičemž výše investic převýšila růst HDP. Oba faktory souvisely s restrukturalizací vývozu ve prospěch nových trhů v asijském regionu. O špičkové konkurenceschopnosti německých výrobků a služeb svědčí vysoké kladné saldo zahraničního obchodu a dále i rychlejší růst cen vývozu nad cenami dovozu. Německo je v současné době čtvrtá největší ekonomika světa a po Číně druhý největší exportér.

Za silné stránky makroekonomického vývoje německé ekonomiky lze považovat i růst investic o 3 % a produktivity práce o 1,6 %. Tyto výsledky lze do určité míry vysvětlit narůstajícím přesvědčením firemního sektoru, že je potřeba pozastavit přesun finančních a pracovních zdrojů do asijských regionů. K příčinám těchto úvah patří nejen snižování konkurenční výhody méně vyspělých zemích v podobě nízkých mezd, které začínají rychle růst, ale i zvyšování dopravních, převážně energetických nákladů na přesuny zboží. Přitom se stupňuje zájem řady firem zvýšit svou konkurenceschopnost pomocí technologického pokroku stimulovaného růstem investic. Tento manévr by mohl přinést zvýšenou produktivitu práce a kapitálu, která by mohla postupně začít konkurovat levné pracovní síle na trzích asijského kontinentu.

Pokrok byl dosažen rovněž na trhu práce, kde podstatně vzrostla jeho pružnost, a to pomocí uplatnění většího množství nástrojů, jež doprovázely adaptační proces na změněné podmínky na trhu práce. Patřil k nim pružný pohyb mezd směrem dolů, zkrácení pracovní doby, neplacené volno, zkrácené pracovní úvazky, rekvalifikační procesy, dočasně uplatněné dotace na mzdy, avšak pouze ve čtvrtletích kdy byla evidována recese. Tato opatření přispěla k tomu, že se zaměstnanost v krizovém roce 2009 snížila jen nevýrazně. Překvapivě rychlé oživení růstu HDP v roce 2010 tak mohlo být v nemalé míře podpořeno disponibilitou pracovních zdrojů.

Za slabší články rozvoje německé ekonomiky lze považovat nízký růst spotřeby domácností pohybující se kolem 1 % a dále vládní dluh, jež v roce 2012 dosáhl 82 % HDP. Jeho snižování je však na programu německého stabilizačního programu ministerstva financí z roku 2013. Ten se opírá jak o určité strategické priority, tak i o makroekonomické trendy mapující vývoj ve střednědobém horizontu let 2013–2017. Hlavní východiska rozpočtového programu tvoří teze o takové konsolidaci veřejných rozpočtů, která nebrzdí ekonomický růst. Federální dluh vlády v relaci k HDP se má postupně snižovat z 82 % v roce 2012 na 69 % v roce 2017. Meziroční rozpočtová bilance Federální vlády má být v roce 2013 mírně deficitní, avšak od roku 2014 je v predikci uvažováno s vyrovnaností příjmové a výdajové stránky veřejného rozpočtu. Výdajová stránka rozpočtové bilance se má měnit jen nevýrazně ze 45 % HDP v roce 2012 na 44 % v roce 2017. Přitom HDP má růst rychleji než příjmy a výdaje veřejných rozpočtů. Z uvedených kvantifikací je patrné, že větší změny na straně daní i výdajů se neočekávají, přičemž jsou k tomu vytvořeny příslušné stropové limity na výdajové straně rozpočtů.

Makroekonomický vývoj v USA

Silnou stránkou americké ekonomiky byl v posledních letech ekonomický růst, jenž převýšil 2 procenta. Na růstu HDP se podílela především spotřeba domácností, jež dosáhla obdobného průměrného meziročního růstu a oživila se i investiční aktivita s růstem o 3 % ročně. K hlavním stimulům růstu těchto poptávkových komponent byla jak nízká inflace, tak i růst mezd a pozvolnost konsolidace veřejných financí. K průlomovým pozitivům amerického makroekonomického vývoje patří výrazné snížení dovozní závislosti u energií související s masivní tuzemskou výrobou plynu z břidlic.

Slabou stránku představovalo nevyužití kapacity ekonomiky, když produkční mezera, která představuje rozdíl mezi potenciálním a reálně dosaženým produktem, se dostala do blízkosti 3 procent. Slabým místem mezi komponenty makroekonomického vývoje je i nízká úroveň úspor, a to jak národních tak i obyvatelstva, které pak chybějí v krizových situacích. Naopak u německé ekonomiky jsou tyto komponenty na dvojnásobných úrovních a vytvářejí tak polštář pro krizové situace.

Výraznou slabou stránku americké ekonomiky prosazující se v posledních letech je rychlý růst ročního deficitu i vládního dluhu. Meziroční deficit veřejných financí v USA se z enormní výše v blízkosti 10 % v roce 2009 postupně snižoval k hranici 6 %.

Rovněž u dluhu veřejných financí je evidován významnější vládní dluh, jenž v roce 2012 dosáhl 105 % HDP. Konsolidace veřejných financí je v USA rozložena v čase na delší období, fiskální politika není tudíž tak restriktivní jako např. v Německu. Prokázalo to setrvání nižších a ne tolik progresivních daní v počátečních letech dluhové krize. K nepřilíh velkým úsporám docházelo i na výdajové straně veřejných rozpočtů. Hospodářská politika reagovala na průběh krize dvěma fiskálními programy opatřeními orientovanými na celou dekádu a měnovou politikou centrální banky cílenou převážně na kvantitativní uvolňování. Dříve vyhlášený program (TARP 2008) měl oživit bankovní kapitál tím způsobem, že nahrazoval problémová aktiva bank vládními aktivy. Problémem tohoto programu bylo, že podporuje nejen banky, ale i jejich věřitele, není orientován pouze na banky v úpadku a neuplatnil limity na dividendy. Další program (ARRA 2009) byl věcně orientován především na snížení nezaměstnanosti a podporu spotřeby a investic. Poměrně značným rizikem této stimulační politiky je generování růstu zadluženosti státu i v dlouhodobém horizontu.

V USA nedošlo jako při minulých bankovních krizích či recesích k rychlému oživení poptávky po práci, která probíhala zpravidla u nově vznikajících malých a středních podniků, které usilovaly nahradit firmy, které v recesi zbankrotovaly v důsledku své neefektivnosti. Šlo prakticky o vyčištění trhu a vznik firem nových uplatňujících potřebnou restrukturalizaci programů vhodných pro pozměněné globalizační podmínky. V současné dluhové a bankovní krizi doprovázené opakovanými recesními tlaky však vznikla relativně nová situace, jejíž podstatou je zvýšený nárůst počtu nejistot. K otevřeným otázkám patří, jak se dále budou vyvíjet ceny, mzdy, finance i reálná ekonomika. Takto pozměněná situace zasáhla ve větší míře i americký trh práce, který oživuje pomaleji, a to proto, že doposud nenastaly zvýšené migrační přesuny pracovních sil za kapitálem do jiných regionů. Souvisí to zejména s důsledky hypotéční krize, kdy otázky prodeje a nákupu bytů nefungují tak jako dříve, kdy se občané USA stěhovali převážně za prací v průměru desetkrát za život. V současné době tomu brání nižší přehlednost a stabilita cenových trendů na trhu s bydlením.

Makroekonomický vývoj v ČR

Ekonomický růst v roce 2012 klesl o více než 1 %, pokračování poklesu HDP se očekává i v roce 2013. Příčin opětovného nástupu recesních sil v ČR v roce 2012 je více. K hlavním faktorům patřil pokles zahraniční i domácí poptávky a pokračování konsolidace veřejného rozpočtu. Střednědobě působícím faktorem je prozatímní neobnovení růstu investic, jež je brzděno více faktory. K nim patří slabost investiční poptávky u stavebnictví i průmyslu, která je omezována především snížením přímých zahraničních investic, větší obezřetností při poskytování úvěrů, oslabeným podnikatelským sentimentem a nejistotami vývoje hospodářského cyklu v ČR i v Evropě.

Další slabé místo české ekonomiky je indikováno u spotřeby obyvatelstva, jejíž pokles v roce 2012 převýšil 2 %. ČR se tak zařazuje k několika málo zemím EU evidujícím pokles životní úrovně obyvatel. Ten je negativně ovlivňován nejen stále

vysokou, zhruba dvojnásobnou nezaměstnaností oproti předkrizovému období a dále pak i snížením kupní síly obyvatelstva ovlivněné poklesem reálných mezd o 2 %.

Důležitou roli hráli v roce 2012 zvýšené inflační tlaky, ke kterým v nemalé míře přispěl růst DPH a snížená konkurenceschopnost v důsledku předstihu růstu cen dovozu nad vývozem. Inflation vzrostla nad 3 %, přičemž také v tomto indikátoru má ČR v rámci mezinárodního porovnání EU jednu z pozic zemí s nejvyšším růstem cen na spotřebitelském trhu. Dluh vlády posuzovaný podle maastrichtského kritéria převýšil v roce 2012 45 % HDP.

2. Makroekonomické politiky

Velice uvolněná měnová politika praktikovaná v posledních letech byla nástrojem ke stabilizaci finančních trhů a ekonomik a k ochraně před deflačními procesy. V současné době však vzniká otázka, zda toto nastavení měnové politiky nepovede ve střednědobém horizontu k nadměrné inflaci a ke ztrátě schopnosti pozitivně ovlivnit poptávku a zaměstnanost. ECB snížila v roce 2013 centrálně stanovené úrokové sazby a přislíbila podporovat akomodativní pozici tak dlouho, jak to bude potřebné. Situace je však taková, že více je třeba udělat v nekonvenčních opatřeních. Mělo by jít o další pokrok ke stabilizaci finančního sektoru a to za pomoci zesílení vlivu měnové politiky na reálnou ekonomiku. Za situace, kdy jsou i nadále evidovány slabé stránky finančního sektoru, je potřebné nechat automatické stabilizátory volně operovat. Podle vyjádření hlavního ekonoma OECD Piera Padoana, současná situace vyžaduje posílení bankovních institucí eurozóny za pomoci pokroku v utváření bankovní unie. Je třeba počítat s tím, že nadměrné odlišnosti v přístupech jednotlivých států eurozóny k hospodářské politice, by mohly nejen ohrožovat vzájemnou důvěryhodnost tržních subjektů, ale i oslabovat jednotnost trhu přílišnou fragmentací jeho složek.

Konsolidace veřejných rozpočtů zůstává u řady zemí i nadále aktuální výzvou. Rozpočtové deficity se sice v posledních letech ve většině vyspělých zemí snížily, ale slabý ekonomický růst, vyčerpanost úspor a vysoké multiplikátory vybízejí k obezřetnosti při konsolidaci veřejných rozpočtů. K rizikům patří i situace v těch zemích, kde opakovaně dochází ke generování vládního dluhu. K těmto zemím patří např. Japonsko, Velká Británie a Francie. U řady zemí jde o potřebu usilovat o strukturální fiskální konsolidaci, která by v případě poklesu ekonomického růstu měla být doprovázena uvolněným fungováním automatických fiskálních stabilizátorů. Avšak u zemí s relativně zdravou situací u veřejných rozpočtů, včetně některých zemí eurozóny by již mohlo dojít ke zmírnění úspor rozpočtových výdajů a i zvýšení investiční aktivity. Empirické údaje ukazují, že ekonomické a fiskální podmínky jsou v řadě zemí nadále odlišné a podle predikčních odhadů tomu bude tak i v nejbližším krátkém období, takže by mohly být determinantami pro vymezení míry rychlosti konsolidace veřejných rozpočtů. Dlouhodobě orientovaná predikce signalizuje, že vládní dluh by mohl ve většině zemí být snížen k hodnotě 60 % HDP do roku 2030.

Otázkou je jak pokračovat dále v hospodářské politice jestliže dochází k odlišné výkonnosti v jednotlivých zemích. Za potřebné lze považovat obnovu důvěry firem a domácností za pomoci vytvoření důvěryhodných střednědobých rámců u všech pilířů hospodářské politiky, a to u měnového, fiskálního, finančního, strukturálního a institucionálního. Jde o mix hospodářské politiky s vyváženým synergickým efektem použitých nástrojů. Fiskální politika by i nadále měla směřovat ke konsolidaci. Její kompozice by ve svých účincích neměla brzdit ekonomický růst a měla by zlepšit efektivnost distribuce příjmů bez nadměrného růstu příjmové nerovnosti. Tempo snižování deficitu by mělo být zvolněné v případě, když slabé stránky fiskálního vývoje převažují.

Při limitovaném fiskálním prostoru, by měnová politika měla dále nést více odpovědnosti v podpůrných aktivitách, včetně uplatnění nekonvenčních aktivit. USA a Japonsko uplatňují v současné době tento princip, v menším měřítku je tomu u eurozóny. Přitom nelze vyloučit situaci, v které pokračování uvolněné měnové politiky může vést k převzetí nadměrného rizika vytváření bublin a nevhodné alokace zdrojů. Opuštění nekonvenční měnové politiky v nepříliš vhodné době, může ve vyspělých a středně rozvinutých ekonomikách ve svých důsledcích vést k nadměrnému růstu dluhopisových výnosů s negativními konsekvencemi pro ekonomický růst. V každém případě nastavení běžné pozice měnové politiky může být těžko dosaženo bez udržitelného fiskálního vývoje. Přitom dluhová udržitelnost nemůže být dosažena bez udržitelného růstu, který vyžaduje zesílené úsilí při v realizaci strukturálních reforem.

V oblasti eurozóny je stále aktuální potřeba dosahovat pokroku při odstraňování bariér na trzích práce, zvláště na těch trzích, které se týkají mladé generace. Tak jako u vývoje hrubého domácího produktu, dosáhly indikátory trhu práce v průběhu krize u evropských zemí dvou vrcholů, a to v letech 2009 a dále v roce 2013. EU byla v tomto roce jediným světovým regionem, v kterém míra nezaměstnanosti neklesala a dostala se opět do dvouciferných čísel, což byla nejvyšší míra po založení EU, přičemž rovněž divergence v EU dosáhla rekordní úrovně. Nejvyšší nezaměstnanost byla v polovině roku 2012 ve Španělsku ve výši 25 % a nejnižší v Rakousku, kde dosáhla 4,3 %. Přitom dalších 6 zemí docílilo u nezaměstnanosti dvouciferných čísel. Jen menší počet zemí již začal zvyšovat zaměstnanost, ve větším počtu zemí míra zaměstnanosti buď stagnovala či ještě dále mírně klesala a nezaměstnanost stoupala. Dopady finanční a hospodářské krize na trh práce byly značné, míra nezaměstnanosti dosáhla v řadě zemí zhruba dvojnásobku předkrizového období. Slabost trhu práce byla důsledkem jak zhoršení ekonomické aktivity ve světě, tak i prohloubení dluhové krize. Trendy ve vývoji mezd a jednotkových pracovních nákladů zrcadlily rozdíly v tempech ekonomického růstu. K zemím s vysokým rizikem přetrvávající nezaměstnanosti patří především jižní státy Evropy. Nejvíce postiženy jsou skupiny mladých a nízko kvalifikovaných osob. Značná heterogennost trhů práce existuje jak v zemích EU, tak i OECD, jde o asymetrický dopad hospodářského cyklu do reálné ekonomiky.

K diskutovaným otázkám patřila teze o tom, zda důraz na inovace nepovede k vyšší nezaměstnanosti v důsledku vyšší efektivnosti nových produktů a technologií. Na jedné straně je k dispozici stav poznání z minulých krizí, kdy empirické evidence

ukázaly, že inovace zvýšily počty nových pracovních míst, jež byly vytvářeny téměř výhradně ve firmách nových. Velké firmy totiž zpravidla omezují počty pracovních míst vlivem větší produktivity, ale malé firmy se vyznačují růstem poptávky po pracovních silách, aby dosáhly růst efektů z rozsahu. Toto schéma je optimistickou alternativou i pro současný vývoj hospodářského cyklu, v rámci kterého však lze předpokládat, že snižování nezaměstnanosti bude probíhat pomalejším tempem. Méně optimistická je aplikace současného modelu trhu práce v Japonsku, v rámci kterého je míra nezaměstnanosti nízká a příliš se neliší od předkrizové fáze, ale je doprovázena stagnací mezd.

K elementům politik zaměstnanosti, které mohou stimulovat poptávku po zvýšené zaměstnanosti a snížení nezaměstnanosti patří zkrácené pracovní úvazky, dočasné snížení daní v sestupné fázi cyklu, individuální asistence nezaměstnaným, zaměstnanost ve veřejných pracích, rekvalifikační a tréninkové procesy, legislativní úpravy délky a výše příspěvku v době nezaměstnanosti, korekce migrační politiky dle situace a výhledů vývoje na trhu práce.

3. Úloha malých a středních podniků

Evidence v trendech vývoje malých a středních podniků v EU ukázala, že pouze Německo, Rakousko a Malta převýšila v roce 2011 ekonomickou výkonnost a zaměstnanost oproti roku 2008, Belgie, Finsko, Francie a Lucembursko dosáhly zhruba stejné přidané hodnoty, v ostatních zemích oslabila výkonnost malých a středních podniků. Analýza prokázala několik příčin této diferenciaci v trendech výkonnosti. Země s růstem přidané hodnoty vykazaly jednak vyšší koncentraci předmětu výroby na high-tech a medium high-tech výrobky zpracovatelského průmyslu a na služby s vyšší znalostní intenzitou, dalším faktorem byl vyšší růst produktivity práce. Otázkou je, jaká opatření stimulují výkonnost malých a středních podniků v úspěšnějších zemích. Rozbory prokázaly výrazný vliv univerzit na zakládání a rozvoj výzkumně inovačních společností, což přináší významné pozitivní dopady pro celkovou výkonnost ekonomiky. Jsou k tomu vytvářeny příznivé podmínky prostřednictvím revize výzkumného statutu, zavedení vlastnických pravidel, zlepšení přístupu studentů k financím, podpory obchodních inkubátorů a jejich certifikace a poskytování větších ploch univerzit k výzkumným účelům.

4. Zdroje a výkonnost výzkumu a vývoje

Podle sdělení vedoucího útvaru vědy, technologií a průmyslu OECD Andrew Wyckoffa, je třeba reagovat na přetrvávající finanční a hospodářskou krizi novými výzvami pro výzkum, vývoj a inovace. Patří k nim především potřeba pokračovat v rozvoji znalostního kapitálu. K tomu by měly přispět cíle hospodářské politiky, k jejímž záměrům patří podílet se na poskytnutí nových zdrojů ekonomického růstu pro 21. století, které jsou orientované především na růst produktivity práce a kapitálu, zlepšenou efektivnost fiskální politiky vlád, pokrok ve zdraví obyvatelstva a v ochraně životního prostředí. Půjde rovněž o zvětšení příspěvku vědy a technologií k otázkám

kvality života, stárnutí obyvatelstva a bezpečnosti potravin. Ekonomický růst je třeba chápat v komplexní formě, nejen jako růst HDP, ale i životní úroveň.

Za jedno z východisek k výše uvedeným záměrům je třeba považovat poznatky z analytického posouzení současných trendů a charakteru pozic jednotlivých zemí při mezinárodním srovnání vývoje zdrojů a výkonnosti výzkumu a vývoje. ČR vykazuje v mezinárodním srovnání finančních a pracovních zdrojů a výkonnosti výzkumu a vývoje s průměrnými hodnotami zemí EU-15 evidovanými v 1. dekádě tohoto století převahu výrazně podprůměrných pozic. Týkají se především těchto indikátorů: podílu finančních zdrojů na aplikovaný výzkum, počtu výzkumníků a doktorů věd v relaci k celkovému počtu zaměstnaných ve výzkumné sféře, výše jejich mezd k celkovým výdajům, kooperace univerzit a korporací, dostupnost rizikového kapitálu, výdaje na studenta univerzit, patentová intenzita, počet vědeckých publikací v relaci na 1 milion obyvatel, citace v časopisech s impakt faktorem.

Identifikace slabých stránek výzkumných a vývojových procesů může posloužit jako určitý benchmark ke směřování vědeckovýzkumných aktivit ve výhledovém období. K hlavním příležitostem dohánění vědeckovýzkumné úrovně vyspělých zemí patří posílení spolupráce a koordinace mezi všemi zúčastněnými sektory a podpora vzniku kvalitní podpůrné infrastruktury specializované na odbornou poradenskou a asistenční pomoc soukromým i veřejným výzkumným jednotkám. Jde rovněž o oblasti ochrany práv duševního vlastnictví při sestavování projektů a žádostí o grant z domácích či evropských veřejných prostředků či navazování kontaktů s dalšími aktéry výzkumné a vývojové základny. Je potřebné podpořit vzájemné vazby mezi výzkumnou sférou vládních a univerzitních pracovišť a soukromou aplikačně-inovační sférou pro usnadnění přenosu znalostí do praxe, kde je lze komerčně využít. V porovnání se zahraničními zkušenostmi se v ČR v nedostatečné míře zapojují do výzkumných aktivit malé a střední podniky.

Zahraniční zkušenosti ukazují akcent na systémové řízení uplatňované v inovačním sektoru, a na motivačně nastavené mzdy a převahu aplikovaného výzkumu v malých otevřených ekonomikách. Nechybí stanovení priorit a argumentů výzkumné a inovační aktivity. Vymezení koordinačních pravidel je zpravidla praktikováno jak na úrovni vztahů zainteresovaných ministerstev, tak i v širší konstelaci mezi univerzitami, průmyslovými institucemi a obchodními společnostmi. Vysoké příčky dosahované trvaleji v žebříčcích úspěšnosti v patentové aktivitě, konkurenceschopnosti a v celkovém indexu inovační aktivity u některých zemí (Švýcarsko, Švédsko, Německo, Dánsko, USA) mohou posloužit k inspiraci v organizaci a řízení výzkumu a vývoje pro zatím méně úspěšné země.